

Palas, Karel

K šedesátinám prof. Milana Kopeckého

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1985, vol. 34, iss. D32, pp. 7-12

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108311>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K ŠEDESÁTINÁM PROF. MILANA KOPECKÉHO

V celkovém podílu bohemistiky filozofické fakulty brněnské univerzity na rozvoji literárněhistorického a literárněvědného bádání v Československu zaujímá nesporně čelné postavení studium staročeského slovesného umění. Je obdivuhodné, jak na vysoké škole svým trváním poměrně mladé se vytvořila silná nepřetržitá tradice, reprezentovaná profesory Stanislavem Součkem, Romanem Jakobsonem, Janem Vilikovským, Antonínem Škarkou, Josefem Hrabákem, kterou spolu-vytvářely alespoň částí své vědecké činnosti i další výrazné badatelské osobnosti zaměřené převážně k studiu novodobé literatury, jako byli prof. Arne Novák, Frank Wollman, Antonin Grund; Bedřicha Václavka o čestné místo v této řadě připravila nacistická okupace českých zemí a smrt v koncentračním táboře. Svou celoživotní vědeckou i pedagogickou činností je s touto tradicí mnohonásobně spjat a vědomě v ní pokračuje prof. PhDr. Milan Kopecký, DrSc., vedoucí katedry české a slovenské literatury a literární vědy na filozofické fakultě UJEP.

Životní osudy Milana Kopeckého i jeho činnost jsou v rozhodující míře spojeny s Brnem. Zde se 14. května 1925 narodil, zde r. 1944 uzavřel studium na gymnáziu maturitou a po osvobození studoval na zdejší filozofické fakultě češtinu a ruštinu (absolutorium získal r. 1948, doktorát filozofie o rok později). Od 1. 9. 1948 do 31. 1. 1953 působil na středních školách (obchodní akademii, vyšší sociální škole a gymnáziu) v Břeclavi. Odtud přešel 1. 2. 1953 na brněnskou filozofickou fakultu a zde postupně prošel všemi kvalifikačními stupni: do 31. 5. 1953 byl asistentem, poté do 30. 9. 1954 odborným asistentem a současně tajemníkem katedry českého jazyka a literatury, pak po tři léta interním aspirantem (jeho školitelem byl prof. dr. Josef Hrabák) a od 1. 10. 1957 znovu odborným asistentem. R. 1962 se habilitoval monografií o M. Konáčovi a k 1. 12. 1962 byl jmenován i ustanoven docentem. Po profesorském řízení, uskutečněném r. 1972, byl s účinností od 1. dubna 1973 jmenován a ustanoven řádným profesorem pro obor dějiny české literatury. Vědeckou hodnost kandidáta filologických věd získal r. 1959, hodnost doktora věd o umění r. 1980.

Dlouholetá aktivita M. Kopeckého v oblasti badatelské, pedagogické, popularizační, kulturně organizační a řídicí práce je do té míry extenzivní, že ji v plném rozsahu nelze představit na omezené ploše úvodního medailónu. Jubilant vykonával nebo vykonává pestrou řadu odpovědných a časově náročných odborných

funkcí: byl proděkanem (v letech 1969—1972) a po dvě období (1971—1976) děkanem filozofické fakulty UJEP, od r. 1976 stojí v čele katedry české a slovenské literatury a literární vědy na téže fakultě, od r. 1973 je předsedou redakční rady pro vydávání Spisů J. A. Komenského, je členem městského výboru Socialistické akademie v Brně a vede její jazykové literární sekci (od r. 1977), je předsedou medievalistické sekce brněnské pobočky Literárněvědné společnosti při ČSAV (od jejího založení r. 1960 byl deset let jejím vědeckým tajemníkem), je členem ediční rady nakladatelství Blok, předsedou redakční rady literárněvědné řady Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity a členem redakční rady Spisů fil. fak. UJEP, zasedá v různých odborných komisích a radách — fakultních, univerzitních, celonárodních i celostátních. Vědomě ponecháváme stranou pokus o zhodnocení této složky Kopeckého aktivity (její objektivní závazení by předpokládalo spoluúčast zasvěcených specialistů z různých oblastí vědy a kultury), i když jeho obraz bez ní zůstane torzem; připomeňme alespoň v hrubém nástinu jubilantovu činnost pedagogickou a vědeckou, bez nichž by jeho portrét byl nemyslitelný.

Ve více než třicetileté učitelské činnosti M. Kopeckého na filozofické fakultě brněnské univerzity — byla přerušena jen v letech 1963—1964, kdy jubilant působil jako hostující docent bohemistiky na Humboldtově univerzitě v Berlíně — projevují se zřetelně konstitutivní rysy jeho osobnosti: mimořádná výkonnost, houževnatost a cílevědomost, plné zaujetí pro práci spolu s hlubokým přesvědčením o primární, ničím nenahraditelné roli učitele ve výukovém procesu. Odborná a metodická příprava na maximální možné úrovni do každé přednáškové i seminární hodiny je pro něho dodnes samozřejmost stejně jako kolegiální ochota ujmout se výuky v kterémkoli úseku oboru, vyžaduje-li to momentální situace na pracovišti, aniž se předem zajímá o to, zda jeho práce bude odpovídajícím způsobem ohodnocena. A tak M. Kopecký obětavě a se zanícením přednášel ve všech formách studia češtiny — zpravidla při nadměrných úvazcích — prakticky všechny disciplíny z historické i systematické části oboru, nespokojuje se nikdy s pouhým předáváním jistého kvanta vědomostí; uměřená náročnost na studenty u něho není na úkor zájmu o jejich problémy a snahy účinně jim pomoci, jestliže toho zasluhují. Jeho přednášky a semináře absolvovaly stovky posluchačů, desítky z nich přivedl zasvěcenými výklady k trvalému hlubšímu zájmu o starší literaturu; řada jeho přímých žáků, dnes působících na středních školách i vědeckých a kulturních institucích po celé ČSR, hlásí se i s odstupem mnoha let od dokončení studií k jubilantovi s vděčností a s plným uznáním jeho vynikajících kvalit vysokoškolského učitele.

Také ve své vědecké činnosti se M. Kopecký zabývá vývojem českého slovesného umění v celém rozsahu a se zvláštním zaměřením na jeho vztahy k jiným slovanským i neslovanským literaturám, ale jeho pracovní doménou je starší česká literatura. Za vysokoškolských studií na něho silně zapůsobily přednášky vynikajícího medievalisty Jana Vilikovského a po jeho předčasné smrti (r. 1946) výklady Antonína Škarky; velmi si jako učitelů vážil Oldřicha Králíka, Antonína Grunda a Franka Wollmana, z jazykovědců Františka Trávníčka, Adolfa Kellnera i znamenitého metodika Aloise Gregora. V semináři Ant. Škarky mu byla zadána státní práce z oboru staročeské hymnografie, za níž byl jubilant r. 1948 jmenován „doživotním zakladatelem“ Matice české při Společnosti Národního muzea. To vše potom určilo i hlavní směr jeho badatelské práce.

V ní se M. Kopecký nejdříve zaměřil na epochu renesance, která zůstávala ještě

na začátku padesátých let nejméně probádaným úsekem starší české literatury. Vzdálen obdivu k spekulativním pseudokoncepcím založil svou práci na zevrubném průzkumu pramenném a na komplexním studiu textu, opíraje se při tom o důkladnou filologickou průpravu; z tohoto bezpečného základu postupně dospíval k souhrnnějším pohledům a závěrům. — Podle jubilantova pojetí literatura této epochy se rozvíjí ve dvou variantách, jejichž společným jmenovatelem je úsilí měšťanstva o získání politických, hospodářských a kulturních pozic v zápase s feudály. První variantě, renesančně humanistické, věnoval M. Kopecký množství prací, týkajících se zejména tvorby Mikuláše Konáče z Hodiškova (o něm vydal důkladnou monografii *Literární dílo Mikuláše Konáče z Hodiškova*, 1962, dále souhrnnou publikaci *Humanista z Vysočiny*, 1971, a pořídil edici *Konáčova Pravidla lidského života*, 1961), *Daniela Adama z Veleslavína* (r. 1962 o něm publikoval knižní spis), *Tobiáše Mouřenina z Litomyšle* (srov. *Kopeckého studie v SPFFBU 1956*, v *LF 1972 a v ZfSl 1983*), *Bartoňoměje Paprockého z Hlohol* (studie v česko-polském sborníku z r. 1963) aj. Svými materiálovými nálezy, pronikavými rozbory a vyváženými přehledy (např. ve sborníku *Humanistická konference 1966*, ve sb. *Antika a česká kultura z r. 1978*) směřoval M. Kopecký k nové syntetické koncepci celé epochy a k její nově pojaté periodizaci, což realizoval v *doktorském spise Pokrokové tendence v české literatuře od konce husitství do Bílé hory* (1979). Druhou variantu renesanční kultury — reformaci — zkoumá M. Kopecký zvláště v prostředí českobratrském (hlavně v díle *Jana Blahoslava, Karla Staršího ze Žerotína*, v *Bibli kralické, jejíž Píseň Šalomounovu dvakrát vydal*, v *statích publikovaných v deseti svazcích sborníčku Z kralické tvrze, který založil a redigoval*) a luteránském (sem spadají jubilantovy práce o *překladech her Tomáše Naogeorga, o Martinu Filadelfu Zámorském a vůbec o postilografii*). Zde i v jiných oblastech mu historie slouží k hlubšímu pochopení přítomnosti, a proto své bádání těsně spojuje s praxí, o čemž svědčí mj. jeho dlouholeté vykonávání funkce *předsedy Muzejního spolku v Kralicích nad Oslavou* (od r. 1966) a *nemalý podíl na vzniku Památníku kralické tiskárny, při jehož otevření r. 1969 pronesl hlavní projev*.

K bádání o literárním baroku přistoupil M. Kopecký po dlouhém nezájmu naší vědy o tuto epochu se snahou přispět ke kritickému přehodnocení výsledků dřívějšího studia. Redigoval sborník *O barokní kultuře* (1968) a napsal do něho studii o *homiletice, zorganizoval výstavu barokních tisků v Brně* (r. 1967) a pořídil její katalog, vydal *výbor z barokní poezie Kapka rosy tekoucí* (1968, 1969²), *výbor ze slezských homiletiků* (1970), *Zdoroslavička Felixe Kadlinského* (1971), *monografii o Valentinu Bernardu Jestřábském* (1969), *editoval jeho Vidění rozličné sedláčka sprostného* (1973) a publikoval rozsáhlou jubilejní studii o *Jestřábském s přehledem barokologického bádání a jeho perspektiv* (1981). — M. Kopecký se zajímá nejen o baroko oficiální, ale i o baroko pololidové a lidové, o jeho slovesné umělecké hodnoty vytvářené nejen ve vlasti, ale i v exilu, kde světové proslulosti dosáhl *Jan Amos Komenský*. M. Kopecký jako komeniolog by si zasloužil více než letmého připomenutí, které dovozuje jubilejní medailón. V roce 1973 jej jmenoval *prezídium ČSAV předsedou redakční rady pro vydávání souborného díla J. A. Komenského, rozvrženého do 56 svazků*. M. Kopecký nejen odpovědně řídí edici *J. A. Comenii opera omnia*, ale také pečlivě edituje některé spisy této monumentální série (zvláště ve svazku 3. a 4.). Kromě toho je vědeckým redaktorem posledních svazků *mezinárodní komeniologické revue Acta Comeniana, spoluautorem Otázek současné komeniologie* (1981) i *aktivním účastníkem různých ko-*

menologických akcí, spoluřešitelem rezortního výzkumného úkolu ČSAV „J. A. Komenský — život, dílo a jeho význam pro socialistickou školu a pedagogiku“ a spolupracovníkem Pedagogického ústavu ČSAV v Praze, kde vede několik aspirantů.

Z jubilantových studií zabývajících se jinými etapami české literatury epochy feudalismu připomínáme alespoň Cyrilometodějskou tradici v starší české literatuře (ve sborníku *Magna Moravia* z r. 1965, za který byla autorskému kolektivu udělena *Cena Bedřicha Václavka*), jubilejní brožuru *Výsledky nového bádání o Husovi a husitství (1965)* a několik statí o *Trojánské kronice*, jimiž zasáhl do letitého odborného sporu o dataci prvního českého tisku — hlavně tím, že obrací pozornost k dosud přehlíženým skutečnostem, které by mohly svědčit pro rok 1468 jako datum tisku *Trojánské kroniky*. — Zevrubné heuristické studium přivedlo M. Kopeckého k několika objevům — fragmentu rukopisné bible ze 14. století v Berlíně, tištěných milostných básní i jiných materiálů ze 16. století nalezených v Rajhradě, resp. v Brně, tisku *Zrcadla múdrosti* v Praze, rukopisu *Labyrintu* v Norimberku — jež jsou nejen materiálovým obohacením našeho kulturního dědictví, ale v analýzách jubilantových jsou přínosné také metodologicky.

Z žánrů staré literatury upoutaly pozornost M. Kopeckého zvláště hymnografie, kronikářství a dramatika. Do první oblasti se řadí už jeho státní práce, analyzující a srovnávající hymnografii Jana Rozenpluta ze Švarcenbachu a Jiříka Hlohovského (1948), a po ní řada studií (ve *VVM* 1969, *SPFFBU* 1974 aj.) i edic (např. *Zdoroslavička F. Kadlinského, Komenského hymnografických a hymnologických spisů* i *amsterodamského kancionálu pro 3. a 4. svazek DJAK*) až k syntetizující programové stati ve sborníku *Hudba a literatura* (1983). M. Kopecký sleduje duchovní tvorbu v stálé souvztažnosti s tvorbou světskou. Ze světské české i latinské lyriky středověku a renesance pořídil znamenitý výbor *Zbav mě mé tesknosti* (1983). — U kronikářství zkoumá jubilant hlavně otázky genologické (srov. jeho statí otištěné v *SPFFBU* 1967 a 1980) a jazykové (k nim obrací hlavní pozornost např. v studiích ze *SPFFBU* 1961 a 1979), veden snahou vystopovat přechod kronikářství v historickou beletrii. — V oblasti dramatické tvorby jubilant vysledoval počátky českého dramtu biblického (srov. jeho stať ve sborníku *Príspevky k dějinám starší české literatury*, 1958), renesančního dramatu světského (ve studii ze sborníku *Franku Wollmanovi k sedmdesátinám*, 1958) i reformančního dramatu satirického (statí v *LF* 1963 a ve sborníku *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*, 1969), zabýval se vztahy mezi dramatem a dialogem, pobělohorskou školskou hrou, moderními adaptacemi starých lidových her aj. K syntéze zde dospěl ve skriptu *Starší české drama* (1981).

Syntetický charakter má také jeho skriptum *Staročeské rukopisy a tisky* (vyšlo postupně rozšiřováno mezi lety 1965—1977 v pěti vydáních), z něhož vyrostla nynější vysokoškolská učebnice *Úvod do studia staročeských rukopisů a tisků* (1978). Od předchozích učebnic se podstatně liší přidáním kapiol knihovědných a v novém vydání s názvem *Starší česká a slovenská literatura* (1982) také syntetickým výkladem staršího slovenského písemnictví. *Stručné přehledy starší české a starší slovenské literatury napsal jubilant i do několikrát vydaného kolektivního skriptu katedry, určeného zahraničním účastníkům Letní školy slovenských studií*. Tyto přehledy svědčí o metodické zralosti M. Kopeckého, kterou osvědčuje i ve statích o umělecké tvorbě ve výchovně vzdělávacím procesu.

Milan Kopecký ve své odborné práci neopomíjí ani novou českou literaturu. Z národního obrození, jemuž se v první třetině svého vysokoškolského působení

věnoval i jako učitel, zaujal ho J. Dobrovský jako literární historik (srov. sborník o J. Dobrovském z r. 1979, redigovaný M. Kopeckým), P. J. Šafařík jako básník (srov. příspěvek v SPFFBU 1962), Fr. Palacký a K. S. Macháček jako autoři spisu *Geschichte der schönen Redekünste bei den Böhmen* (Česlit 1972), J. V. Kamarýt (výbor Komu pějí, 1983), K. H. Mácha, M. Mikšíček, dále Fr. Roháček, O. Březina, Fr. Šrámek, Jos. Uher, Al. Mrštík, Zd. Nejedlý, E. F. Burian, B. Václavěk aj. Jako editor se M. Kopecký věnoval V. Hálkovi (1956, 1957, 1968), B. M. Kuldovi (1957, 1972), V. Kosmákovi (1970), J. Herbenovi (1958); v poslední době vydal časopisecky zajímavou korespondenci B. Václavka s H. Humlovou (Česlit 1983). Z výčtu je zřejmé, že jubilanta přitahuje zejména literatura svým vznikem i působením spjatá s Moravou (což do jisté míry souvisí i s jedním z vědeckovýzkumných plánů katedry). Nevyhýbá se přitom ani zkoumání jevů na první pohled regionálních, které při hlubším osvětlení nejednou nabývají dosahu celonárodního; proto se rád zúčastňuje vědeckých setkání v Mikulově, Uherském Brodě, Kralicích nad Oslavou i jinde.

M. Kopecký, v době svých studií ovlivněný významným rusistou a bulharistou S. G. Vilinským (ten mu zadal téma disertace Gogol' kak filosof, 1949) a vynikajícím slavistou Frankem Wollmanem, napsal řadu komparatistických studií slavistických (zejména pro sborníky k mezinárodním slavistickým kongresům — většíny z nich se jubilant aktivně zúčastnil) nebo studií bohemistických či slovanskistických (Kopeckého práce z oblasti slovakistiky by si zasloužily zvláštní pozornost), sledujících mezislovanské literární vztahy, zvláště vztahy česko-ruské, česko-polské a česko-bulharské. Z jeho nejnovějších prací sem patří textologická studie pro sborník *Československá slavistika 1983*; v ní uplatnil své bohaté zkušenosti z textověkritické práce a aplikoval je na zásady pro vydávání starých památek, jež několikrát v edicích i mimo ně vytyčil (mj. v LF 1966, SCetH 1977, Česlit 1978). Za svého přednáškového pobytu v NDR v letech 1963—1964 rozšířil svůj slavistický zájem o kulturu lužickosrbskou, kterou poté sledoval i jako recenzent.

Kritická, recenzentská, referentská a popularizační činnost M. Kopeckého je mnohem rozsáhlejší, než může doložit následující bibliografie jeho prací, neregistrované četné jeho příspěvky v denním tisku ani rozhlasová a televizní vystoupení. M. Kopeckému v ní nikdy nešlo o izolované hodnocení posuzovaného jevu, ale o jeho osvětlení v širších kulturních souvislostech a o jeho význam pro naši současnost.

Milan Kopecký svou dlouholetou vědeckou činností podstatnou měrou přispěl k hlubšímu poznávání české literatury zvláště renesanční a barokní i k její popularizaci, patří k čelným badatelům v tomto oboru, známým a uznávaným nejen u nás, ale i v zahraničí, o čemž svým způsobem vypovídá i tento sborník. O výsledcích své vědecké práce přednášel jubilant v NDR (v letech 1963—1964, 1971, 1979), v Bulharsku (1963, 1982), v NSR (1967), v Itálii (1968), v Holandsku (1969), v SSSR (1973), v Polsku (1973, 1979), v Jugoslávii (1973, 1978) a v Norsku (1974).

Za příkladné pracovní výsledky se M. Kopeckému dostalo veřejného uznání ministerstva školství ČSR a českého výboru Odborového svazu pracovníků školství a vědy (r. 1977), titulu *Vzorný pedagog* Univerzity J. E. Purkyně (1980), jubilant je nositelem stříbrné medaile UJEP (od r. 1975) a jedním z prvních nositelů zlaté medaile filozofické fakulty UJEP (od r. 1979); několikrát byla oceněna i jeho práce v tělovýchově (v letech 1973—1981 vykonával funkci předsedy Vzorné tělovýchovné jednoty Univerzita Brno) a dvakrát byla vyznamenána katedra

M. Kopeckým řízená: rektorem a odborovou organizací UJEP (r. 1978), vládou a ÚŘO ČSR (1983).

*Sborníkem vydávaným k šedesátinám prof. PhDr. Milana Kopeckého, DrSc., chceme uctít jubilanta a připomenout jeho životní výročí odborné veřejnosti. Sborník je vyplněn příspěvky z početného okruhu jubilatových přátel, spolupracovníků a žáků, domácích i zahraničních, tematicky většinou spojenými s problematikou, k níž se koncentruje oslavencova celoživotní vědecká činnost. Do dalších plodných let přejeme prof. Milanu Kopeckému především pevné zdraví a neutu-
chající elán k pokračující práci ve prospěch brněnské i československé literárně-
vědné bohemistiky.*

Karel Palas